

Wyrok z dnia 14 marca 2006 r.

I UK 235/05

Sędziemu uprawnionemu do uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek oraz do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym nie przysługuje prawo do wypłaty obu tych świadczeń na podstawie art. 54 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 54 ust. 2a ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 87 ze zm.).

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca),
Sędziowie SN: Roman Kuczyński, SN Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 marca 2006 r. sprawy z odwołania Marii W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. z udziałem zainteresowanej Zofii W. o wypłatę części renty rodzinnej po inwalidzie wojennym, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 marca 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołanie Marii W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. z dnia 30 czerwca 2003 r., którą organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do wypłaty części renty rodzinnej po inwalidzie wojennym oraz dodatku kompensacyjnego i ryczałtu energetycznego od dnia 1 lipca 2003 r.

W sprawie ustalono, iż decyzją z dnia 25 czerwca 1996 r. organ rentowy przyznał prawo do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 14 lutego 1996 r. mężu wnioskodawczyni, inwalidzie wojennym Stanisławie W., wdowie Marii W. (na stałe) oraz córkom - Zofii W. i Annie W. Wypłata renty nie została podjęta, ponieważ dzieci pobierały wyższe świadczenie z systemu pracowniczego, a Maria W. pozostawała w za-

trudnieniu. Od dnia 1 września 1996 r. przyznano urodzonej 6 czerwca 1938 r. wnioskodawczynie emeryturę, której wypłata została wstrzymana z uwagi na osiągnięcie przez Marię W. dochodu z tytułu zatrudnienia w Sądzie Okręgowym w Łodzi na stanowisku sędziego. Wypłatę świadczenia emerytalnego podjęto od dnia 1 marca 1999 r. W dniu 3 czerwca 2003 r. Maria W. wniosła o wstrzymanie wypłaty emerytury i podjęcie wypłaty renty rodzinnej po inwalidzie wojennym. Decyzją z dnia 18 czerwca 2003 r. organ rentowy wstrzymał wnioskodawczynie wypłatę emerytury z dniem 1 lipca 2003 r., ponieważ od dnia 6 czerwca 2003 r. uzyskała uprawnienia do uposażenia sędziego w stanie spoczynku.

Przy tak poczynionych ustaleniach Sąd Okręgowy uznał za prawidłową decyzję organu rentowego, powołując się w tym zakresie na przepis 54 ust. 3 i ust. 3a ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 87 ze zm.), zgodnie z którym osobie uprawnionej do renty rodzinnej na podstawie tej ustawy oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym wypłaca się jedno świadczenie - wyższe lub przez nią wybrane; przepis powyższy stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne. W ocenie Sądu Okręgowego organ rentowy prawidłowo odmówił także wnioskodawczynie prawa do wypłaty dodatku kompensacyjnego i ryczałtu energetycznego od dnia 1 lipca 2003 r., ponieważ zgodnie z art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1981 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 371) świadczenia pieniężne przewidziane dla kombatantów i innych osób uprawnionych oraz pozostałych po nich członków rodzin, a także ryczałt energetyczny określony w art. 20 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 ustawy, przysługujące osobom otrzymującym uposażenie w stanie spoczynku, są wypłacane ze środków budżetu państwa przez jednostki wypłacające te uposażenia.

Wyrokiem z dnia 10 marca 2005 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację wnioskodawczynie wskazując, iż zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił jej prawa do wypłaty części renty rodzinnej po inwalidzie wojennym od dnia 1 lipca 2003 r., czyli daty wstrzymania wypłaty emerytury w związku z uzyskaniem prawa do uposażenia sędziego w stanie spoczynku. Wniosek o podjęcie wypłaty renty rodzinnej po inwalidzie wojennym złożony został w dniu 3 czerwca 2003 r., gdy wnioskodawczynie była jeszcze uprawniona do emerytury. Zawarty w apelacji zarzut naruszenia art. 54

ust. 3 i 3a ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, jak i wniosek o zasądzenie skapitalizowanej renty rodzinnej za okres od stycznia 1999 r. do dnia wyroku przesądziły, iż przedmiot sporu w sprawie stanowi prawo do zbiegu uprawnień do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym i do emerytury za okres od 1 marca 1999 r. do 30 czerwca 2003 r. oraz do uposażenia sędziego w stanie spoczynku od dnia 1 lipca 2003 r.

Powołując się na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03, Sąd drugiej instancji podniósł, iż art. 54 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, interpretowany w powiązaniu z ust. 1 i 2 wskazanego przepisu, w odniesieniu do renty rodzinnej reguluje jedynie skutki jej zbiegu z prawem do „innych świadczeń o charakterze rentowym”, a zatem z wyłączeniem prawa do emerytury nabywanej na ogólnych zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dlatego zbieg prawa do emerytury z prawem do renty rodzinnej z ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych rozstrzygnąć należy według powszechnych reguł ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, sformułowanych w art. 95, z wyjątkami przewidzianymi w art. 96. Stosownie do art. 96 ust. 1 pkt 1 tej ustawy odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. Wnioskodawczyni nie jest uprawniona do renty inwalidy wojennego, lecz do przysługującej po nim renty rodzinnej. Argument, iż „nie istnieje żaden przepis prawa pozytywnego uprawniający do odmówienia jej wypłaty renty rodzinnej przewidzianej w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych”, który to stan Sąd Najwyższy określił w uzasadnieniu powołanego wyroku jako „milczenie” ustawodawcy, wobec ogólnej reguły prawa do korzystania z jednego świadczenia, nie wystarcza do pobierania świadczeń z tytułu zbiegających się uprawnień w sferze zabezpieczenia społecznego. Pominięcie takiej właśnie wykładni powołanych przepisów prawa i uznanie, iż kwestia zbiegu uprawnień do emerytury i renty rodzinnej po inwalidzie wojennym jest kompletnie uregulowana przez art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, stawiałoby wnioskodawczynię, uprawnioną do zaopatrzeniowej renty rodzinnej po zmarłym mężu inwalidzie wojennym, w sytuacji korzystniejszej od samych inwalidów wojennych, którzy w razie zbiegu prawa do renty inwalidzkiej i prawa do emerytury, zgodnie ze swym wyborem mogą pobierać

rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej (art. 54 ust. 1 ustawy).

Przejście wnioskodawczynie w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 lat oznacza, że pobierane z tego tytułu na podstawie art. 100 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) uposażenie sędziego w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek spełnia funkcję analogiczną do świadczenia emerytalnego przewidzianego w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Kwestii zbiegu uprawnień do uposażenia sędziego w stanie spoczynku oraz do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym nie można rozstrzygnąć w oparciu o art. 54 ust. 3a ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Przepis ten ma zastosowanie na tle zbiegu prawa do renty rodzinnej z ustawy z uposażeniem w stanie spoczynku przyznanym z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenia rodzinnego, a tych wnioskodawczynie nie pobiera. Przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych nie zawierają normy regulującej wprost sporną kwestię. Natomiast zgodnie z art. 100 § 6 powołanej ustawy, w razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury lub renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wypłaca się wyłącznie uposażenie. Z kolei stosownie do obowiązującego od dnia 14 stycznia 2004 r. jej przepisu § 6a art. 100 w razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do uposażenia rodzinnego, na wniosek uprawnionego wypłaca się albo uposażenie w stanie spoczynku albo uposażenie rodzinne. W ocenie Sądu Apelacyjnego treść cytowanych wyżej przepisów ustawy wskazuje, iż wolą ustawodawcy było uregulowanie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z uprawnieniami do innych świadczeń finansowanych zarówno z ubezpieczenia społecznego jak i budżetu państwa zgodnie z ogólną regułą prawa do korzystania z jednego świadczenia. Należy zatem uznać, iż w przypadku zbiegu uprawnień do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym, przysługuje tylko jedno świadczenie wybrane przez uprawnionego. Wnioskodawczynie od dnia 6 czerwca 2003 r. pobiera uposażenie sędziego w stanie spoczynku, co jest równoznaczne z dokonaniem przez nią wyboru świadczenia.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a mianowicie błędne oparcie rozstrzygnięcia na przepisie art. 54 ust. 3 i 3a ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin oraz na art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach

i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), które do stanu faktycznego sprawy nie mają zastosowania, naruszenie art. 64 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, wyraźnie stanowiącego, iż przepisu art. 95 ustawy o emeryturach i rentach nie stosuje się w odniesieniu do problematyki objętej ustawą o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, art. 96 ustawy o emeryturach i rentach, który odnosi się do zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego oraz naruszenie art. 59 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, przez jego pominięcie i niezastosowanie, chociaż przepis ten odnosi się do sytuacji faktycznej i prawnej skarżącej oraz stanowi wyraźnie, że renty przewidziane w powołanej ustawie przysługują nie tylko inwalidom, o których mowa w art. 54 ust. 1, ale również osobom wymienionym w art. 59 ust. 1 i odpowiednio osobom uprawnionym do renty rodzinnej.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczynie wniosła o „uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę” poprzez przyznanie jej prawa do otrzymywania części renty rodzinnej po mężu w zbiegu z uposażeniem w stanie spoczynku, przyznaniem ze względu na wiek oraz zasądzenie skapitalizowanej części renty rodzinnej od daty nabycia do niej prawa i złożenia wniosku o wypłatę do chwili wydania wyroku. Wywiodła, iż wniosek o wypłatę części renty rodzinnej po inwalidzie wojennym w zbiegu z własnym świadczeniem emerytalnym złożyła w dniu 12 stycznia 1999 r., a jego nierozpoznanie nastąpiło wskutek błędu organu rentowego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, iż teza zawarta w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03, że w razie zbiegu uprawnień do emerytury oraz do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym przysługuje tylko jedno świadczenie, wywiedziona została nie z treści art. 54 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, ale z art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który to przepis - zdaniem skarżącej - wyłącza spod rygorów tej ustawy wszystkie osoby uprawnione do świadczeń przewidzianych w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Pogląd ten potwierdza brzmienie art. 64 ostatnio powołanego aktu prawnego, który wśród przepisów znajdujących odpowiednie zastosowanie w sprawach nieuregulowanych w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych nie wymienia art. 95 i 96 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, iż przepisu art. 95 tej ustawy nie można stosować do rozstrzygnięcia

kwestii zbiegu renty inwalidzkiej lub renty rodzinnej z ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych z prawem do emerytury, bądź będącego jej odpowiednikiem uposażenia sędziego w stanie spoczynku. Wnioskodawczyni wyraziła pogląd, iż ustawodawca w sposób jednakowy uregulował prawo do zbiegu uprawnień do emerytury i renty inwalidy wojennego oraz renty rodzinnej przysługującej po takim inwalidzie, co wynika jej zdaniem z treści art. 59 ust. 1 i 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Zgodnie z powołanym przepisem wdowa uprawniona do renty rodzinnej na mocy tej ustawy, która nabyła prawo do własnej emerytury, ma prawo wyboru świadczenia stosownie do art. 54 ust. 1 ustawy i może otrzymywać emeryturę powiększoną o połowę renty rodzinnej albo rentę rodzinną powiększoną o połowę emerytury. W tym zakresie skarżąca powołała się również na uzasadnienie projektu zmian w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych (druk sejmowy nr 1069 z dnia 15 września 1991 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Stosownie do art. 54 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 87 ze zm.) prawo do pobierania w zbiegu dwóch świadczeń - świadczenia rentowego przysługującego na podstawie przepisów ustawy oraz innego świadczenia o charakterze rentowym lub emerytalnym posiada jedynie inwalida wojenny i wojskowy, którego inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową, pobierający rentę inwalidzką obliczoną od podstawy wymiaru określonej (ryczałtowo) w art. 11, który nabył prawo do emerytury (ust. 1), inwalida wojenny, który nabył prawo do renty inwalidzkiej za gospodarstwo rolne przekazane następcy lub państwu (ust. 2) oraz osoba, o której mowa w ust. 1, pobierająca uposażenie w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek (ust. 2a). W powyższych sytuacjach inwalida wojenny lub wojskowy może pobierać - w zależności od swojego wyboru - rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury (uposażenia w stanie spoczynku) albo emeryturę (uposażenie w stanie spoczynku) powiększoną o połowę renty inwalidzkiej. We wszystkich pozostałych przypadkach wymienionych w powołanym przepisie, zarówno osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej, jak też osobie uprawnionej do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym (ust. 3) bądź pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane z

powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne (ust. 3a) wypłaca się jedno świadczenie - wyższe lub przez nią wybrane.

Nie budzi wątpliwości, iż do wnioskodawczynie, pobierającej uposażenie sędziego w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek oraz uprawnionej do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym, nie znajduje zastosowania przepis art. 54 ust. 3 i 3a ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, albowiem jednoznacznie odnosi się on do sytuacji osób uprawnionych do „innych świadczeń o charakterze rentowym” lub „pobierających uposażenie w stanie spoczynku przyznane z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne”, będące odpowiednikiem „innych świadczeń o charakterze rentowym”, co Sąd Apelacyjny - wbrew zaprezentowanemu w skardze kasacyjnej stanowisku - podkreślił w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia. W tym też znaczeniu Sąd ten uznał, że w sprawie nie doszło do naruszenia prawa materialnego w omawianym zakresie.

Przepis art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych nie reguluje prawa do pobierania renty rodzinnej po inwalidzie wojennym w przypadku jej zbiegu ze świadczeniem emerytalnym bądź mającym jego charakter uposażeniem w stanie spoczynku przyznany ze względu na wiek. Nie oznacza to jednak, iż zbieg u jednej osoby prawa do takich świadczeń rodzi uprawnienie do ich pobierania w pełnej wysokości. Byłoby to zupełnie nieracjonalne w świetle brzmienia art. 54 ust. 1 ustawy, który w przypadku uprzywilejowanych inwalidów wojennych i wojskowych umożliwia jedynie pobieranie jednego ze zbiegających się świadczeń w całości a drugiego w połowie oraz przy uwzględnieniu okoliczności, iż renta rodzinna ma pochodny charakter i kompensuje utratę środków utrzymania pochodzących ze świadczenia rentowego „żywiciela”, zaś składkowa emerytura lub uposażenie w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek jest świadczeniem własnym, związanym z osiągnięciem wymaganego wieku i zakończeniem aktywności zawodowej. Według skarżącej problem ten rozstrzyga art. 59 ust. 3 ustawy, który - jej zdaniem - zezwalać ma na wypłatę osobom uprawnionym do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym i emerytury (uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek) obu tych świadczeń w wysokości określonej w art. 54 ust. 1 ustawy. Pogląd ten jest błędny.

Zgodnie z art. 59 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych renty inwalidzkie przewidziane w ustawie przysługują również osobom zaliczonym do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego w związku z działaniami

wojennymi lub mającymi charakter wojennych w okolicznościach innych, niż określone w art. 6, jeżeli osoby te były uznane za inwalidów wojennych w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy (ust. 1); jeżeli osoba taka uprawniona jest z tytułu inwalidztwa do świadczeń o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej, rentę przysługującą na podstawie ustawy zmniejsza się o 25 % renty miesięcznie, niezależnie od zmniejszenia wynikającego z przepisów o zbiegu uprawnień rentowych (ust. 2), przy czym przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych (ust. 3). Powołany przepis ma charakter przejściowy i dotyczy zachowania prawa do przewidzianej przez przepisy ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych renty inwalidy wojennego przez osoby, które przed wejściem w życie tej ustawy, to jest przed dniem 1 sierpnia 1974 r., zostały uznane za inwalidów wojennych w myśl poprzednio obowiązujących przepisów (dekretu z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, jednolity tekst: Dz.U. z 1958 r. Nr 23, poz. 98 oraz ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, Dz.U. Nr 3, poz. 11), pomimo że inwalidztwo to powstało w innych okolicznościach, niż określone w art. 6 ustawy. Prawo do świadczenia rentowego zachowują również osoby uprawnione do renty rodzinnej po takim inwalidzie. Jeżeli osoby takie uprawnione są jednocześnie do świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej, renta (inwalidzka i rodzinna) przysługująca na podstawie ustawy zawsze podlega zmniejszeniu, o którym mowa w art. 59 ust. 2. Oznacza to, iż przepis art. 59 ustawy w żadnym zakresie nie reguluje prawa do pobierania świadczeń w zbiegu i nie znajduje w sprawie zastosowania.

Świadczenia z zakresu ubezpieczenia i zaopatrzenia społecznego oraz finansowane z budżetu Państwa uposażenie w stanie spoczynku są świadczeniami z zakresu zabezpieczenia społecznego w szerokim tego słowa znaczeniu. Uposażenie w stanie spoczynku przyznane sędziemu ze względu na wiek „zastępuje” emeryturę przysługującą z ubezpieczenia (zaopatrzenia) społecznego i pełni jej funkcję. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń z zakresu zabezpieczenia społecznego ogólną regułą jest pobieranie tylko jednego świadczenia niezależnie od tego, czy mają one ubezpieczeniowy czy też zaopatrzeniowy charakter. Dlatego jednoczesne pobieranie dwóch świadczeń bez ograniczeń bądź z ograniczeniami podlega ścisłej reglamentacji prawnej i wymaga jednoznacznego uregulowania tej kwestii przez ustawodawcę poprzez wprowadzenie w przepisie szczególnym wyjątku od ge-

neralnej zasady prawa do korzystania z jednego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1999 r., II UKN 199/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 129 oraz z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03, OSNP 2005 nr 1, poz. 10). W powołanym wyżej wyroku z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż rozwiązania kwestii zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym należy poszukiwać w przepisach, na podstawie których prawo do emerytury jest nabywane, czyli w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Przepis art. 95 ust. 1 tej ustawy stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zgodnie z art. 95 ust. 2 tej ustawy omawiana zasada znajduje również zastosowanie, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie o emeryturach i rentach z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 (od dnia 1 października 2003 r. - w art. 2 ust. 2) ustawy. W myśl art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach odrębne przepisy określają prawo pobierania przez jedną osobę zbiegających się świadczeń z tytułu prawa do emerytury oraz prawa do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. Podkreślając nie całkiem wyraźne i jednoznaczne, a w każdym razie bardzo niestaranne sformułowanie art. 95 ust. 2 ustawy, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, iż zawarta w art. 95 ust. 1 zasada pobierania jednego świadczenia dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w odrębnych przepisach z zakresu zabezpieczenia społecznego, niezależnie od ich ubezpieczeniowego czy też zaopatrzeniowego charakteru, z wyjątkami wskazanymi w art. 96. Skoro zatem sytuacja osoby pobierającej rentę rodzinną po inwalidzie wojennym nie mieści się w wyliczeniu zawartym w art. 96, przeto w razie zbiegu uprawnień do emerytury oraz do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym, przysługuje tylko jedno świadczenie - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Nieuzasadniony jest zarzut skarżącej, iż przepisy art. 95 i 96 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie znajdują zastosowania do świadczeń przysługujących na podstawie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Twierdzenie to skarżąca wyprowadza z treści art. 64 ostatnio

powołanej ustawy w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1999 r., który wśród przepisów znajdujących zastosowanie w sprawach nieuregulowanych w ustawie nie wymienia art. 95 i 96 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takie wzajemne odesłanie byłoby bezprzedmiotowe, skoro kwestia uprawnień do pobierania omawianych świadczeń w razie zbiegu prawa do nich została - z mocy art. 95 ust. 2 tej ustawy - uregulowana w przepisach odrębnych, określonych w jej art. 96, w tym przypadku w art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Nie budzi również wątpliwości, iż przepis art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do regulacji określającej pobieranie świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z ubezpieczenia (zaopatrzenia) społecznego z prawem do renty inwalidy wojennego lub wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową, co z kolei wskazuje jednoznacznie na art. 54 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Oznacza to, iż ustawodawca nie przewidział uprawnień do pobierania dwóch świadczeń w całości lub w określonej części w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym. Jest to konsekwencją wprowadzenia z dniem 15 listopada 1991 r. przez ustawę z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 405 ze zm.) nowego brzmienia art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, zgodnie z którym możliwość korzystania zarówno z przewidzianego w niej świadczenia rentowego jak i świadczenia o charakterze emerytalnym (w tym również uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek) ustawodawca ograniczył jedynie do przypadku inwalidy wojennego i wojskowego stanowiąc, iż w takiej sytuacji wypłaca się jedno z tych świadczeń w całości, a drugie w połowie (art. 54 ust. 1, 2 i 2a), nie zaś - jak dotychczas - oba świadczenia w pełnej wysokości. Jednocześnie nie zachowano takiej możliwości w przypadku osoby uprawnionej do renty rodzinnej po takim inwalidzie. Taka intencja ustawodawcy wynika zresztą z przytoczonego przez skarżącą w skardze kasacyjnej [...] uzasadnienia projektu zmian odnoszących się do przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych (druk sejmowy nr 1069 z dnia 5 września 1991 r.), w którym stwierdzono, iż „odstępstwo od generalnej zasady, przyjętej w powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, wypłaty tylko jednego świadczenia proponuje się uczynić tylko w stosunku do inwalidów wojennych przyznając im prawo do pobierania półtora świadcze-

nia, to jest pełnej emerytury i połowy inwalidzkiej renty wojennej”. Zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu zabezpieczenia społecznego (z podobnymi wyjątkami od tej reguły) została do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przejęta z art. 69 i 70 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Przepisy te również nie były wymieniane przez art. 64 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 1999 r. wśród przepisów znajdujących zastosowanie w sprawach nie uregulowanych w ustawie, chociaż art. 70 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu pracowników i ich rodzin obejmował zbieg prawa do emerytury z prawem do renty rodzinnej przysługującej po uprawnionym do renty z tytułu inwalidztwa wojennego. Znajdowało to swoje uzasadnienie w obowiązującej do dnia 14 listopada 1991 r. regulacji zawartej w art. 54 ust. 5 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, przewidującej wypłatę takiej osobie renty rodzinnej powiększonej o 25 % emerytury albo emerytury powiększonej o 25 % renty rodzinnej.

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona także w przypadku podzielenia poglądu skarżącej, iż przepis art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie znajduje w sprawie zastosowania, albowiem dotyczy wyłącznie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób enumeratywnie wymienionych w art. 1 ust. 2 (obecnie 2 ust. 2) tej ustawy, wśród których nie wskazano osób uprawnionych do świadczeń przewidzianych w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Należy mieć na uwadze, iż ostatnio powołana ustawa nie jest aktem prawnym dotyczącym ubezpieczenia społecznego ani też zaopatrzenia emerytalnego w ścisłym tego słowa znaczeniu, albowiem reguluje należące do zabezpieczenia społecznego kwestie zaopatrzenia osób będących inwalidami wojennymi lub wojskowymi oraz ich rodzin niezależnie od jakiegokolwiek okresu składkowego oraz nieskładkowego (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1999 r., II UKN 199/99). Tym samym wskazane przepisy należy rozumieć w ten sposób, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z prawem do świadczeń o takim charakterze przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób wskazanych w art. 95 ust. 2, przysługuje prawo do wypłaty jednego świadczenia - wyższego lub wybranego przez zainte-

resowanego. Natomiast w sytuacji, w której nastąpi zbieg prawa do świadczenia emerytalnego z powołanej ustawy (a w przypadku osób, o których mowa w art. 95 ust. 2 również świadczenia o takim charakterze przewidzianego w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób) z mającymi charakter ubezpieczeniowy lub zaopatrzeniowy świadczeniami rentowymi przysługującymi na podstawie odrębnych (innych) przepisów, prawo do ich pobierania określają wyłącznie te odrębne przepisy, wymienione w art. 96 ustawy. Nie budzi wątpliwości, iż nie przewidują one możliwości pobierania w zbiegu zarówno emerytury, jak i renty rodzinnej po inwalidzie wojennym.

Przepisów art. 95 i 96 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie można zastosować wprost do uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek. Pomimo że uposażenie to - na co wskazuje skarżąca - zastępuje emeryturę i stanowi jej odpowiednik, nie jest świadczeniem z ubezpieczenia bądź zaopatrzenia społecznego. Uposażenie w stanie spoczynku jest natomiast świadczeniem z szeroko pojętego zabezpieczenia społecznego, podobnie jak świadczenia przewidziane w ustawie o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych (por. powołany wyżej wyrok z dnia 19 listopada 1999 r., II UKN 199/99). Do pobierania świadczeń z tytułu zbiegających się uprawnień w sferze zabezpieczenia społecznego nie wystarczy samo „milczenie” ustawodawcy i wobec ogólnej reguły prawa do korzystania z jednego świadczenia, konieczny jest wyjątek wprowadzony w przepisie szczególnym (por. wskazany wcześniej wyrok z dnia 27 kwietnia 2004 r., II UK 292/03). Przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) nie regulują kwestii wypłaty świadczeń w razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do renty inwalidy wojennego oraz do renty rodzinnej po takim inwalidzie, natomiast regulację w tym zakresie zawiera art. 54 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych. Przepis ten przewiduje, że w zbiegu z emeryturą lub uposażeniem w stanie spoczynku przyznanym ze względu na wiek może być równocześnie wypłacana wyłącznie renta inwalidy wojennego, przy czym jedno z tych świadczeń może być wypłacane w całości, a drugie w połowie.

Brak regulacji prawnej przewidującej prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek oraz zaopatrzeniowej renty rodzinnej po inwalidzie wojennym nie pozwala na przyjęcie, że osoba ta może z obu tych świadczeń korzystać

bez ograniczeń lub w ograniczonym zakresie. W konsekwencji sędziemu uprawnionemu do uposażenia w stanie spoczynku przyznanego ze względu na wiek oraz do renty rodzinnej po inwalidzie wojennym nie przysługuje prawo do wypłaty obu tych świadczeń na podstawie art. 54 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 54 ust. 2a ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

=====